

4. Resolution adopted by the General Assembly 55/2. United Nations Millennium Declaration, 18 September 2000 // [Електронний ресурс] URL: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf>
5. Johannesburg Declaration on Sustainable Development // [Електронний ресурс] URL: http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POI_PD.htm
6. Johannesburg Plan of Implementation // [Електронний ресурс] URL: http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm
7. United Nations General Assembly, 2010 // [Електронний ресурс] URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N10/537/33/PDF/N1053733.pdf?OpenElement>

Черенков М.М.

АПОСТОЛІСАМ АКТУОСИТАТЕМ: ЯК СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МИРЯН ЗМІНЮЄ ЦЕРКВУ І СВІТ

Аджорнаменто стало дивом і для самих католиків, і для всього світу. Церква визнала значущість соціального потенціалу мирян і закликала їх до співпраці заради духовного та соціального переображення світу, його гуманізації в християнському дусі. Відновлення європейських країн з післявоєнної руїни, високі темпи їх соціально-економічного розвитку багато в чому пояснюються адекватною реакцією на потреби суспільства, відповідальною соціальною позицією церков.

Документ *Apostolicam actuositatem* був прийнятий 18 листопада 1965 р. і став одним з найбільш важливих декретів II Ватиканського собору, окресливши місце та роль мирян в церковному житті та служінні світу. В документі дається розширене визначення місії Церкви, учасниками якої є не тільки священики, але й «звичайні» християни. Звернення до мирян розширює смислове поле, доповнює формальні ознаки членства в Церкві особистісними характеристиками – бути причетними до Божого життя і нести це життя у світ. Залучення мирян до апостольської місії знімає суперечність між священним і «мирським», адже християнське покликання виконується в цілому багатомірному світі, а не тільки в його релігійній площині. Увесь світ стає полем апостольської діяльності, віра та професійні таланти разом служать виконанню Великого доручення (Матв. 28:19).

В декреті втілено поняття про цілісну апостольську місію, яка включає не тільки особисте спасіння, але й преображення світу в усіх його вимірах, оновлення земного ладу, просякнення речей дочасних євангельським світлом. Для мирян, що живуть у двох різних світах, ставиться творче завдання поєднати духовні і соціальні виміри, бути християнином і водночас повноцінним членом свого суспільства і культури.

У документах собору миряни визначаються як всі ті вірні, що не мають священного чину та чернечого стану, а отже виконують ту ж саму місію, але в інших обставинах життя та іншими способами. Миряни також покликані

свідчити Євангеліє словом, але перш за все мають жити за Євангелієм, показати світові християнство як реальний образ життя – професійного, домашнього, громадського ладу, заснованого на євангельських цінностях. Християнське життя та особисте свідоцтво стають головним обов'язком мирян як представників Церкви у світі.

Апостолят розуміється як участь різними способами в місії Церкви. Згідно тезам і духу собору, пророча, священницька і царська функції делегуються всім вірним Церкви. Декрет про апостолят мирян можна вважати актуалізацією Христового заклику до учнів «йти та навчати», а також гідною відповіддю на протестантську дискусію про «загальне священство».

Декрет пропонує оновлене бачення для виконання Великого доручення Христа, творче завдання для християнського загалу, подолання відчуження миру від кліру. Очевидно, що Церква не може виконати апостольську місію силами одних священників, тим більше у світі, що стає все менш християнським. Священників обмаль і вони служать всередині Церкви, у той час як більшість вірних живе у світі і представляє Церкву для суспільства. Звідси випливає заклик до єдності священників, ченців та мирян у виконанні апостольської місії, завдання активізувати величезний соціальний, духовний, творчий потенціал церковної більшості.

Багато уваги приділяється узгодженню ініціатив мирян і церковної влади, принципам та умовам плідної співпраці з єрархією. Священники відповідальні за духовну опіку та підтримку мирян, останні ж приносять в дар Церкві свої професійні таланти.

Особливої актуальності положення декрету набувають в нехристиянських країнах. Миряни виконують апостольство в умовах обмеженої свободи Церкви, створюють нові форми свідоцтва у постхристиянському світі. Тут церква вже не може бути організацією з чіткою єрархією, проте завжди і всюди може бути громадою, спільнотою, в якій кожний вірний радо виконує доручення церкви. Часом Церква існує саме завдяки активності мирян, тому що діючих священників бракує, і в більшості регіонів світу, або в більшості сфер суспільного життя їх можливості обмежені. Декрет відповідає на виклики часу, пропонуючи різні форми апостоляту, коли в залежності від суспільних умов, можливі і особисте покликання, і життя у спільноті.

Apostolicam actuositatem є значущим прецедентом для інших християнських конфесій. Широка християнська діяконія від імені Церкви приходить на зміну надто оптимістичному соціальному євангелізму ліберальних протестантів, а в православ'ї – іманентизму мірології. Декрет перетворює культурні, соціальні, політичні сфери на місіонерське поле, доручене мирянам, проте стверджує і необхідний зворотній зв'язок з церквою, її єрархією. Апостолят виконується у світі, Царство Боже розширюється на землі, проте саме зв'язок із Церквою підживлює цей дочасний лад.

На основі декрету в 1967 р. папою Павлом VI було створено Папську раду у справах мирян (*Pontificium Consilium pro Laicis*), яка відповідає за відносини

папського престолу з мирянами та їх участь у церковних служіннях. Ідеї Другого Ватиканського собору щодо апостоляту мирян були розвинені в поученні Папського синоду (1987 р.) *Christifideles laici* (Християни-миряни), в якому миряни визначалися як ті, що мають нове життя з Богом, перебувають у Бозі як виноградини на лозі, і несуть Боже Життя у світ, підживлюючи та преображаючи його. Документ Християни-миряни закликав до «ре-євангелізації» сучасного світу через різноманітне служіння мирян, їх активну соціальну позицію. Важливі уточнення з урахуванням сучасних викликів для соціально-політичної діяльності мирян вносить документ Доктринальні зауваги щодо деяких питань стосовно участі католиків у політичному житті (2002), в якому формулюються принципи участі мирян у житті демократичних суспільств і характеризується поняття про «автономію участі католиків-мирян».

До декрету *Apostolicam actuositatem* як авторитетного документу постійно звертається у своїх промовах та лекціях патріарх Любомир Гузар. У 1998 р. у Львові відбувся Собор УГКЦ на тему «Роль мирян в УГКЦ». У 2006 р. для активізації мирян у служінні Церкви було створено Комісію УГКЦ у справах мирян.

Основні ідеї декрету співзвучні положенням Кодексу канонів східних церков, який проголошує рівність всіх вірних і пропонує кожному, відповідно до свого становища і завдання, співпрацювати у побудові Тіла Христового (Титул I, Кан. 11), адже «До мирян передусім належить з власного покликання, займаючись дочасними справами і полагоджуючи їх згідно з волею Божою, здобувати царство Боже і через те в приватному, сімейному і суспільно-політичному житті свідчити про Христа, звіщати про нього іншим, відстоювати справедливі закони в суспільстві і, сяючи вірою, надією і любов'ю, на подобу закваски, сприяти святості світу» (Титул XI, Кан. 401).

Декрет про апостолят мирян відкриває нову сторінку в історії місії Церкви у світі, переглядає уявлення про служіння як «професійну» справу кліриків, дає мотивацію для активної християнської позиції «звичайного» вірного в умовах світського життя. Апостольська місія стосується кожного з вірних Церкви. Життя мирян в суспільстві згідно євангельських принципів є важливою формою свідчення, без якої проповідь Церкви не буде почутою більшістю позацерковних людей. Участь мирян у виконанні апостольської місії дозволяє узгодити автономію різних сфер життя і універсальні євангельські істини, віру та життя, Євангеліє та культуру, різноманітність служіння та спільність місії, земні обов'язки та християнське покликання, політичні, наукові, чи звичайні буденні справи з християнськими цінностями. Закликаючи до активної громадської та культурної участі християн, декрет особливо підкреслює важливість святості в особистому та сімейному житті, апостолят подругів та сімей, особисте благочестя. Тим самим акцентується увага на неполітичних та нерелігійних формах християнського свідчення, доступних кожному в контексті його повсякденності і відповідних до Христових метафор світла та солі – природних і водночас сакральних умов та джерел життя.

Активізація мирян є нагальною потребою і протестантських, і православних церков України, значущий соціальний потенціал котрих залишається не реалізованим, але вкрай актуальним в умовах незакінчених, перерваних економічних і демократичних реформ.

Ястребцева А.В.

КУЛЬТУРНОЕ ПРОИЗВОДСТВО ПЕРЕД ЛИЦОМ СОВРЕМЕННОГО ИНДИВИДУАЛИЗМА

Проблема индивидуализма находится сегодня в самом центре споров о культуре. Конечно, индивидуализм нельзя редуцировать исключительно к культурной сфере, однако значение самого феномена индивидуализма для становления демократического общества в наиболее явном виде демонстрирует именно культурная среда и сфера культурного производства.

Термин индивидуализм появился во французском языке в начале XIX столетия. В политической философии он был введен в обращение Б. Констаном и А. де Токвилем с целью показать, что главной ценностью в современном западном обществе является личность, в противоположность традиционным обществам, где социальные группы доминировали над отдельным индивидом. В обществе индивидуализма личность подчинена лишь закону, а не чьей-то изменчивой воле, - это общество, в котором составляющие его индивиды свободны и равны в своих правах. Ценности равенства прав и личной свободы были провозглашены в американской Декларации независимости и французской Декларации прав человека в конце XVIII века. И вполне можно утверждать, что на протяжении последующих столетий они пронизывали демократические общества и оказывали всё возрастающее влияние на социальные отношения. В определенном смысле, развитие индивидуализма, являющееся основной характеристикой современности, дает нам возможность предсказать будущее западного общества, выбравшего для себя ценности личной свободы и равенства. Апелляцию к индивидуализму можно использовать в разных сферах – достоинство индивидуалистической модели социального развития кроется в ее способности учитывать различные явления общественной жизни на основании одного единственного критерия (в данном случае индивидуализма). Во Франции такая модель использовалась, например, Жилем Липовецки в рассуждениях о моде и Марселем Гоше в отношении оценки степени религиозности современного западного человека.

Однако, видя в возникновении и становлении индивидуализма источник всех социальных, культурных, политических и экономических «бед» и «побед» современного западного общества, не лишаем ли мы себя, тем самым, возможности увидеть и раскрыть их истинную причину и сущность? Для объяснения каких феноменов современной западной культуры индивидуалистическая модель является действительно наиболее адекватной?